

چکیده

ورزش‌های بومی-محلی به عنوان بخشی از میراث فرهنگی و اجتماعی جوامع، بازتابی از شرایط جغرافیایی، اقلیمی، اقتصادی و فرهنگی هر منطقه هستند. این ورزش‌ها نه تنها در شکل‌گیری هویت محلی نقش دارند، بلکه می‌توانند به عنوان ابزار آموزشی در شناخت ویژگی‌های جغرافیایی مناطق مختلف مورد استفاده قرار گیرند. پژوهش حاضر با هدف بررسی ارتباط میان ورزش‌های سنتی و جغرافیا، به تحلیل چگونگی تأثیر عوامل طبیعی مانند توپوگرافی، اقلیم، منابع محیطی و پراکندگی جمعیت بر پیدایش و گسترش این نوع ورزش‌ها پرداخته است. یافته‌ها نشان می‌دهد که بسیاری از بازی‌ها و ورزش‌های محلی در پاسخ به نیازهای زیستی، فرهنگی و محیطی مردم یک منطقه شکل گرفته‌اند و مطالعه آن‌ها می‌تواند درک عمیق‌تری از جغرافیای انسانی و طبیعی فراهم سازد. این مقاله بر اهمیت حفظ و احیای ورزش‌های بومی به عنوان منبعی ارزشمند برای آموزش جغرافیا و توسعه پایدار فرهنگی تأکید می‌کند.

واژگان کلیدی: ورزش‌های بومی محلی، جغرافیا

مقدمه

تفریح و بازی از نیازهای بنیادین زندگی انسان در عصر حاضر به‌شمار می‌روند که باید در مسیر هدفمند شدن و ارتقای کیفیت زندگی فردی و اجتماعی مورد توجه قرار گیرند. ورزش‌ها و بازی‌های بومی-محلی، به عنوان بخشی از میراث فرهنگی و اجتماعی ایران، نه تنها بازتابی از سبک زندگی و شرایط محیطی هر منطقه هستند، بلکه نقش مهمی در شناخت جغرافیای انسانی و طبیعی ایفا می‌کنند. این بازی‌ها، برخاسته از تعامل مستقیم انسان با محیط پیرامون خود هستند و در بستر جغرافیای خاص هر منطقه شکل گرفته‌اند. مطالعه تاریخ ورزش و بازی در ایران، امکان شناخت دقیق‌تری از ریشه‌های سنتی این فعالیت‌ها و نحوه تطبیق آن‌ها با شرایط امروزی را فراهم می‌سازد. این شناخت می‌تواند زمینه‌ساز احیای فرهنگ اصیل ایرانی و انتقال آن به نسل‌های آینده و حتی جوامع جهانی باشد. در این مسیر، بهره‌گیری از دانش متخصصان علوم انسانی و آشنا به مسائل روز دنیا، راه دستیابی به اهداف آموزشی، تربیتی و فرهنگی را هموارتر می‌سازد و در عین حال سلامت جسم و روان افراد را نیز تضمین می‌کند. بازی، فرایندی است همراه با تحرک، احساس آزادی در انتخاب و ادامه، لذت بخش و در بسیاری موارد بدون هدف مادی، که در اکثر حیوانات و انسانها وجود دارد. از جمله مظاهر عمده و کاملاً مشخص رشد اجتماعی و رشد ذهنی-شناختی، بازی است. به این معنی که کودک کیفیت و هر دو نوع رشد خود و سایر جنبه‌ها، مخصوصاً جنبه حرکتی را در بازی هایش منعکس می‌کند. بازی و فعالیت‌های بدنی از نخستین مراحل رشد انسان، نقش مهمی در شکل‌گیری ابعاد مختلف شخصیت، از جمله رشد اجتماعی، شناختی و حرکتی ایفا می‌کنند. بازی نه تنها فرایندی لذت‌بخش و آزادانه است، بلکه بازتابی از نیازهای روانی و زیستی انسان در تعامل با محیط پیرامون به‌شمار می‌رود. (غفوری، ۱۳۹۳، ص ۱۵۵) از جمله انواع بازی‌ها، بازی‌های بومی-محلی جایگاه ویژه‌ای دارند؛ زیرا به‌طور مستقیم با شرایط جغرافیایی، فرهنگی و اجتماعی هر منطقه در ارتباط‌اند. بازی‌های محلی الزاماً سنتی نیستند، بلکه می‌توانند در پاسخ به ویژگی‌های زمان، مکان و نیازهای جدید شکل بگیرند و به عنوان گونه‌ای نو از بازی‌های بومی شناخته شوند. علم جغرافیا که به بررسی رابطه انسان و محیط می‌پردازد، نقش کلیدی در پیدایش، تحول و تبیین این نوع بازی‌ها دارد. طراحی و

اجرای بازی های محلی نیازمند شناخت دقیق از شرایط اقلیمی، توپوگرافی، فرهنگ منطقه ای و سبک زندگی مردم آن ناحیه است. در قرن بیست و یکم، با توجه به تغییرات گسترده در سبک زندگی، افزایش جمعیت، ماشینی شدن فعالیت ها و گسترش اوقات فراغت، نیاز به بازآفرینی و طراحی بازی های بومی-محلی متناسب با شرایط جدید بیش از پیش احساس می شود. بازی هایی که در گذشته رایج بوده اند، ممکن است دیگر پاسخگوی نیازهای نسل جوان نباشند یا با محیط های امروزی سازگار نباشند. از این رو، احیای بازی های سنتی و طراحی بازی های جدید با بهره گیری از دانش جغرافیا و مشارکت نیروهای متخصص محلی، ضرورتی انکارناپذیر در مسیر توسعه فرهنگی و اجتماعی جوامع به شمار می رود. این مقاله تلاش دارد تا با بررسی پیوند میان ورزش های بومی-محلی و جغرافیا، نقش این بازی ها را در شناخت محیط، تقویت هویت محلی و آموزش غیررسمی مفاهیم جغرافیایی تبیین کند.

بیان مساله

در عصر حاضر ورزش و فعالیت های بدنی یکی از شیوه هایی است که می تواند در اوقات فراغت و ایام بیکاری مردم انجام پذیرد و تا حدودی از آثار و عوارض سوء سبک های نوین زندگی بکاهد و بر توسعه و حفظ سلامتی و تندرستی افراد تأثیر مثبت بگذارد. همین نیاز عمومی و همگانی است که گستره ی بازی ها و ورزش های بومی و محلی را از گذشته به وجود آورده است. ورزش های بومی و محلی، هویت فرهنگی هر کشوری در حوزه ی ورزش نیز می باشد و به عنوان بخشی از میراث فرهنگی ما در پهنه ی ورزش، از مهم ترین اجزای فرهنگ مردم هر ناحیه به شمار می آمده است. (میرمحمد، ۱۳۸۲، ص ۵۸) از طریق بررسی این بازی ها، می توان ویژگی های فرهنگی هر منطقه را مورد شناسایی قرار داد. مثلاً مشخص شده است که بازی های بومی و محلی، با خصایل نیک انسانی ارتباط دارد. به عبارت ساده تر، بازی های بومی و محلی با فرهنگ و سنت خاص ایرانی گره خورده اند رسانه های محلی، از ظرفیت و توانایی بالقوه به منظور ایجاد تغییرات و تحرک در جامعه محلی برخوردارند و یکی از کارکردهای مسلم و پذیرفته شده آنها همانا ایجاد مشارکت و همبستگی اجتماعی تلقی می شود. ورزش های بومی محلی به عنوان بخشی از میراث فرهنگی و اجتماعی جوامع، بازتابی از تعامل انسان با محیط طبیعی و جغرافیایی هستند. این نوع ورزش ها، برخاسته از شرایط اقلیمی، توپوگرافی، منابع طبیعی و سبک زندگی مردم هر منطقه اند و در طول تاریخ، نقش مهمی در شکل گیری هویت محلی، انسجام اجتماعی و انتقال ارزش های فرهنگی ایفا کرده اند. با این حال، در عصر مدرنیته و جهانی شدن، بسیاری از این ورزش ها در معرض فراموشی قرار گرفته اند و جای خود را به ورزش های سازمان یافته و جهانی داده اند. این تغییرات نه تنها موجب تضعیف پیوندهای فرهنگی و جغرافیایی شده اند، بلکه فرصت های شناخت و بهره برداری از ظرفیت های بومی را نیز کاهش داده اند. از سوی دیگر، جغرافیا به عنوان علمی که به مطالعه روابط انسان و محیط می پردازد، می تواند بستری مناسب برای تحلیل و احیای ورزش های بومی محلی فراهم آورد. بررسی نقش این ورزش ها در پیدایش و تحول جغرافیای انسانی می تواند به شناخت بهتر الگوهای فضایی، فرهنگی و اجتماعی مناطق مختلف کمک کند و زمینه ساز توسعه پایدار، گردشگری فرهنگی و ارتقاء سلامت اجتماعی شود. از سوی دیگر، جغرافیا به عنوان علمی که به مطالعه روابط انسان و محیط می پردازد، می تواند بستری مناسب برای تحلیل و احیای ورزش های بومی محلی فراهم آورد. (غفوری، ۱۳۹۳، ص ۹۶) بررسی نقش این ورزش ها در پیدایش و تحول جغرافیای انسانی، می تواند به شناخت بهتر الگوهای فضایی، فرهنگی و اجتماعی مناطق مختلف کمک کند و زمینه ساز توسعه پایدار، گردشگری فرهنگی و ارتقاء سلامت اجتماعی شود. بنابراین، مسئله اصلی این پژوهش آن است که چگونه ورزش های بومی محلی، تحت تأثیر عوامل جغرافیایی شکل گرفته اند و به نوبه خود، چه نقشی در ساختارهای فضایی، فرهنگی و اجتماعی مناطق مختلف ایفا می کنند؟ همچنین، چه راهکارهایی برای حفظ، احیا و بهره برداری از این ظرفیت ها در راستای توسعه منطقه ای وجود دارد؟

روش تحقیق

این تحقیق با هدف شناخت و تحلیل تأثیر ورزش های بومی محلی بر ساختارهای جغرافیایی انجام می شود و استفاده از منابع علمی، مقالات، کتاب ها، پایان نامه ها و اسناد تاریخی مرتبط با ورزش های بومی و جغرافیای انسانی، استفاده از منابع معتبر علمی و مصاحبه با متخصصان صوت گرفته است.

مبانی نظری و پیشینه تحقیق

ورزش‌های بومی-محلی به عنوان بخشی از میراث فرهنگی و اجتماعی هر منطقه، بازتابی از تعامل انسان با محیط طبیعی و اجتماعی پیرامون خود هستند. این بازی‌ها در بستر جغرافیای خاص هر منطقه شکل گرفته‌اند و تحت تأثیر عواملی چون اقلیم، توپوگرافی، منابع طبیعی، سبک زندگی و فرهنگ محلی توسعه یافته‌اند. از این‌رو، مطالعه و تحلیل ورزش‌های بومی-محلی می‌تواند به شناخت دقیق‌تری از ویژگی‌های جغرافیایی و فرهنگی جوامع کمک کند. از منظر جغرافیای انسانی، رفتارهای اجتماعی و فرهنگی انسان‌ها در ارتباط مستقیم با محیط زندگی‌شان قرار دارد. بازی‌های محلی نیز به عنوان رفتارهای فرهنگی، تحت تأثیر شرایط محیطی و جغرافیایی شکل می‌گیرند. برای مثال، نوع بازی‌هایی که در مناطق کوهستانی، بیابانی یا ساحلی رایج هستند، با یکدیگر تفاوت دارند و این تفاوت‌ها ناشی از ویژگی‌های طبیعی و امکانات محیطی آن مناطق است. از سوی دیگر، جغرافیا به عنوان علمی که رابطه انسان و محیط را بررسی می‌کند، می‌تواند در طراحی، تحلیل و بازآفرینی بازی‌های بومی-محلی نقش مؤثری ایفا کند. (مهدوی نژاد و همکاران، ۱۳۷۹، ص ۸۹) این علم با در نظر گرفتن عوامل طبیعی (مانند اقلیم، منابع آب، پوشش گیاهی) و انسانی (مانند فرهنگ، جمعیت، سبک زندگی)، زمینه‌ساز شناخت بهتر از ریشه‌های شکل‌گیری بازی‌ها و کاربرد آن‌ها در آموزش، تربیت و توسعه فرهنگی است. در نظریه‌های فرهنگی-اجتماعی نیز تأکید شده است که بازی نه تنها ابزاری برای سرگرمی، بلکه بستری برای انتقال ارزش‌ها، تقویت هویت جمعی و آموزش غیررسمی مفاهیم اجتماعی و محیطی است. بنابراین، ورزش‌های بومی-محلی می‌توانند به عنوان ابزار آموزشی در تبیین مفاهیم جغرافیایی، تقویت حس تعلق به مکان، و ارتقای آگاهی محیطی مورد استفاده قرار گیرند. در مجموع، مبانی نظری این پژوهش بر پیوند میان جغرافیا، فرهنگ و بازی‌های بومی-محلی تأکید دارد و نشان می‌دهد که این بازی‌ها نه تنها محصول محیط هستند، بلکه می‌توانند به شناخت و تبیین آن نیز کمک کنند. (همان، ۱۰۲)

تاریخچه بازی و ورزش

بررسی ارتباط میان ورزش و جغرافیا، نه تنها به شناخت بهتر ظرفیت‌های محیطی و فرهنگی جوامع کمک می‌کند، بلکه می‌تواند در برنامه‌ریزی‌های کلان برای توسعه پایدار، ارتقاء سلامت عمومی، حفظ میراث فرهنگی و تقویت هویت منطقه‌ای مؤثر باشد. این تعامل دوسویه، نیازمند توجه بیشتر پژوهشگران، برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران در حوزه‌های تربیت بدنی، جغرافیا و توسعه اجتماعی است. در ایران بازی‌هایی در ارتباط با فنون جنگی و شکار، در ایران باستان معمول بوده است. در دوران ماد به عده‌ای از جوانان فن شکار کردن آموخته می‌شد و پس از آن در عهد هخامنشیان که تقویت قوای جسمانی قوت گرفت در هر شهر، میدان تعلیم فنون جنگی و ورزش بود که این میدان شامل چهار قسمت، برای کودکان، نوجوانان، مردان و برای کسانی که دیگر نمی‌توانند اسلحه بگیرند در نظر گرفته می‌شد. انواع ورزش‌ها به منظور بهداشت و نیرومندی و رشد جسمی بود و علاوه بر آن این فعالیت‌های ورزشی متضمن تربیت خودداری و چالاکی و شکیبایی و تحمل سختی‌ها مانند تحمل تشنگی و گرسنگی و خستگی و ایجاد روح قهرمانی بوده است. طبقات ممتاز در عهد ساسانیان به امور تفریحی و ذوقی توجه داشتند و به بازی‌هایی مانند: چتربازی، بندبازی، سپربازی، زین بازی، گرزبازی، شیشه بازی، کپی بازی، شمشیربازی، دشنه بازی، میل بازی، گوی بازی، کرمل بازی و گهواره بازی می‌پرداختند (همان، ص ۱۲). بازی‌های فکری مانند شطرنج و فعالیت‌هایی چون کوه نوردی، راهپیمایی، دو، شنا و چوگان که حتی دوشیزگان نیز آن را می‌آموختند، در این دوره بسیار معمول بوده است. (همان، ص ۲۲-۲۸) را در خارج از خانه به تفریح می‌گذراندند یکی از بزرگترین سرگرمی‌های ایرانی‌ها این بود که زیردرختان بنشینند، صحبت کنند، قلیان بکشند و حکایتها و اشعار شعرای نامی را بخوانند. یکی دیگر از سرگرمی‌های مردم به جنگ واداشتن انواع حیوانات و تماشای درگیری آنها بود. نمایش شعبده بازان، مارگیران و معرکه گیران و رقص و موسیقی نیز از جمله سرگرمی‌های این دوره بوده است. گفته می‌شود که در دوره ی مورد بحث، غیر از کشتی و ورزش‌های باستانی زورخانه‌ای، ورزش دیگری معمول نبود. در این دوره، چوگان بازی نیز که از ورزشهای سنتی ایران به شمار می‌رفت، منسوخ شده بود. در دوره ی پهلوی اول، اقداماتی برای پایه گذاری

ورزش های جدید صورت گرفت. قانون ورزش اجباری در مدارس جدید به تاریخ ۴ شهریور ۱۳۰۶ ش. به تصویب مجلس شورای ملی رسید. (نبوی، ۱۳۵۰، ص ۵۳۱)

مفهوم بازی و ورزش

بازی نیز مانند سایر پدیده ها ابعاد و جنبه های وسیعی را در برمی گیرد. گوناگونی این ابعاد سبب شده تا تعاریف گوناگونی از بازی ارائه شود، و باتوجه به جنبه های وسیع نهفته در بازی، مفهوم و تعریف ساده ای از این موضوع که پذیرش همگانی داشته باشد، در اختیار نیست. بازی یک فعالیت است که به میل و اختیار فرد شکل می گیرد و با هدف سرگرمی و تفریح، معمولاً در اوقات فراغت انجام می شود. کارکرد اصلی آن ها، ایجاد تفریح و شادابی است و در حال حاضر به عنوان یک صنعت شغلی نیز مورد استفاده قرار می گیرد. از نظر علمی تنها مختص کودکان نیست؛ هر فعالیت اختیاری که به منظور ایجاد لذت و خوشایندی انجام شود و دارای قواعدی باشد، به این عنوان شناخته می شود. بازی ها معمولاً اشکال مشخصی دارند و در فرهنگ و اقلیم هر قوم قابل شناسایی هستند؛ به همین دلیل، آن ها دارای زمینه های اجتماعی، اقلیمی و خرده فرهنگی هستند. این فعالیت ها عمدتاً با وسایلی انجام می شوند که در مورد کودکان به آن ها اسباب بازی گفته می شود، اما وسایل آن نیز به نوعی می توانند به عنوان اسباب بازی در نظر گرفته شوند. امروزه، بیشتر به شکل رایانه ای درآمدند و سنتی تقریباً به شکل گذشته خود نیستند. ساده ترین تعریف هایی که از بازی ارائه شده، عبارت است از: "بازی، کاری است که به قصد لذت و تفریح انجام شود و فایده ای دربر نداشته باشد. (شجاعی، ص ۱۵) ورزش و ورزش کردن پدیده ای است که در شرایط کنونی زندگی بشر برای پر کردن خلأ ناشی از زندگی ثابت و تحرک اساسی بدن صورت می گیرد و دربرگیرنده یک سری حرکات سیستماتیک و حساب شده برای حصول به هدف بالا بردن درجه سلامتی تن و روان و سلامت عقل و هوش و بعد ارضای غرایز طبیعی، نباید چنین تصور کرد که تربیت بدنی امری بی ارزش و صرفاً تفننی است و فقط وسیله ای است که موجبات سرگرمی را فراهم می سازد، بلکه برعکس باید آنرا جزو مهمی از فعالیت های زندگی روزمره خود به شمار آورد. ورزش و تربیت بدنی که خواص و ویژگی های علمی آن در ابعاد فرهنگی و اجتماعی بارز و روشن است و در بهداشت و سلامت جسم و روان، در نشاط و تفریح خاطر و در افزایش قابلیت های کاربردی عضلات و کاهش تحریک پذیری، هنگام انجام امور مختلف و بالاخره در آموزش های اخلاقی و اجتماعی نقش موثر و کارساز دارد. به همین لحاظ کشورهای مختلف جهان در قوانین خود، جایگاه ویژه ای را برای تربیت بدنی و ورزش پیش بینی کرده اند و سازمان ها و نهادهای مختلفی را برای توسعه و گسترش آن به وجود آوردند و جایگاه آن را حتی تا حوزه وزارت ارتقاء داده اند. در جامعه اسلامی ما نیز همه امور فرهنگی، اجتماعی و همه مسائل ارزشی آن مبتنی بر فرهنگ اسلامی است، به این مهم توجه خاص شده است و در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران بر تعمیم و گسترش ورزش و تربیت بدنی تصریح شده و تاکید فراوان شده است و دولت در کنار تلاش های گسترده ای که برای حل مشکلات اقتصادی، اجتماعی، سیاسی خود داشته در این زمینه نیز کوشش همه گیر و توجهی همه جانبه داشته است. (سعیدیان، ۱۳۷۵، ص ۵۸)

ضرورت ورزش و بازی

اهمیت ورزش در ایران را به نظم در آورده است. علاوه بر آن اغلب کارشناسان معتقدند شرکت کودکان در بازی های گروهی به افزایش اعتماد به نفس، تقویت روحیه همکاری و سلامت عمومی آنها منجر می شود. «گروس»، شاید نخستین نظریه پرداز درباره بازی باشد که در سال ۱۸۹۸ مشاهداتش را از بازی های انسان و متأثر از نظریه تکاملی داروین منتشر ساخت. او معتقد بود، بازی انسان از بازی حیوانات دیگر پیچیده تر است. بازی را دارای ارزش انطباقی می داند و می گوید، بازی به کودکان فرصت می دهد که فعالیت های بزرگسالان را تمرین کنند و هدف خاصی از آن ندارند. کودکان ابتدا به بازی هایی می پردازند که به رشد و تکامل مهارت های حسی و حرکتی آنها می انجامد و بعداً به بازی هایی علاقمند می شوند و اقدام می کنند که روابط اجتماعی آنها را تسریع میکنند (پایگاه اینترنتی رشد). کارشناسان می گویند شرکت کودکان در بازی های گروهی به افزایش اعتماد به نفس، تقویت روحیه همکاری و سلامت عمومی آنها منجر می شود. حرکت جامعه به سمت ماشینی شدن و کاهش فعالیت های جسمی، اهمیت حرکت های ورزشی بیشتر می شود. ضمن آن که باید توجه داشت همزمان با صنعتی شدن، با افزایش اوقات فراغت، نیز رو به رو خواهیم بود و نقش ورزش و بازی، هم در حالت فاعل و هم

در قالب تماشاگر، به صورت وسیله ای مطلوب برای تأمین سلامت و تفریح سالم و پیشگیری از بزه کاربهای اجتماعی، باید بیش از پیش، مورد توجه قرار گیرد. علاوه بر آن در کشورهای در حال توسعه چون ایران، رشد جمعیت بالاست و هر روز با تولد هزاران نوزاد رو به رو هستند که می بایست در گروه کودکان نیز، اهمیت بازی را مورد توجه قرار دهیم چرا که کودک با بازی بزرگ م ی شود، تحول می یابد و به سمت کمال می رود.

جغرافیا و ورزش

جغرافیا به عنوان علمی که در ارتباط مستقیم با مکان است، توجه خاصی به پراکندگی فضایی دارد. به این صورت که نمادهای طبیعی و انسانی را در ارتباط با مکان، مورد بررسی قرار می دهد. این علم با شناخت ارتباط انسان و محیط خواهد توانست پیشنهاداتی را در همه ی مواردی که انسان، برای زنده ماندن و زندگی کردن نیاز دارد ارائه نماید به نحوی که حداکثر به رهبرداری از محیط، حداقل آسیب را به آن برساند. به طور کلی اگر ما توانمندی های محیط زندگی خود را بشناسیم و به نحو مطلوب از آن بهره بگیریم راه درستی را انتخاب نموده ایم. البته نیاکان ما نیز همین کار را کرده اند که بازی های محلی و بومی پدید آمده است و گرنه یک نوع بازی و ورزش مربوط به همه جای دنیا معرفی می شد. اما باید در نظر گرفت که گذشت زمان تحولاتی را پدید آورده است که ناگزیر باید انطباق زمانی و مکانی در نظر گرفته شود تا شرایط محیطی، به طور مطلوب تحت کنترل درآید. شهرها در گذشته ی دور جمعیت کمتری داشتند و این برج های بلند مسکونی به چشم نمی خورد، خیابان ها مملو از اتومبیل نبود مدارس با کمبود جا و کوچکی حیاط رو به رو نبودند و حتی در روستاها آنقدر تماشای تلویزیون رایج نبود که مانند امروز مردم ترجیح بدهند ساعت های طولانی در خانه بمانند. کارها هم به صورت دستی و گروهی انجام می گرفت و خود به خود خلاء فعالیت های ورزشی احساس نمی شد. اما حالا باید فکری به حال همه ی اقشار و گروه های سنی و جنسی نمود، تا پیش از بروز صدمات روحی و جسمی جبران ناپذیر، مردم علی رغم همه ی موارد ذکر شده به فعالیت های ورزشی علاقمند شوند و تلویزیون را به خاطر تماشا یا انجام بازی در محل زندگی خود ترک کنند. به طور کلی باید گفت نیاز امروز ما بررسی انواع بازیهای فعال و ایستا و انطباق آن با محیط زندگی مردم چه از نظر طبیعی و چه از نظر فرهنگی است. اقبال جامعه ی امروزی به بازیهای رایانه ای به ویژه در میان جوانان، برخی از صاحب نظران را نگران نموده است که کم تحرکی و استرس وارد شده به نوجوانان در این بازیها اثرات نامطلوبی به دنبال دارد اما آیا می توان از این بازیها به کلی صرف نظر نمود؟ مسلم است که صرف نظر از بازیهای جدید و مدرن آن هم در مورد جامعه ی رو به رو رشد ما امکانپذیر نیست. اما می توان آن را به هنگام سازی نمود و از جنبه های مثبت آن در پر کردن اوقات فراغت و آموزش مهارت ها و ارزشهای دینی و ملی استفاده نمود. روستاها با داشتن مکان های مناسب و کافی جهت انجام فعالیت های ورزشی و تفریحی، نیاز به مدیریت طراحی و اجرا دارند و شهرها، با مشکل لازم دارند تا از همان کمبود جا و افزایش جمعیت، مدیریت خلاق و امکان کم بیشترین استفاده را بنمایند. نقش مدیر از این نظر اهمیت دارد که سازماندهی افراد و امکانات بدون وجود یک مسئول آگاه (ترجیحاً بومی) به سختی صورت می پذیرد. ما باید در مکان های جغرافیایی شهری و روستایی و اقلیم های گرم و خشک، سرد و معتدل، با نیاز سنجی و بررسی کم و کاستی های موجود، بازی ها و ورزش های خاصی را رونق بخشیم و این به مطالعه ی میدانی نیاز دارد.

نتیجه گیری

تاریخچه بازی و ورزش نشان می‌دهد که این دو پدیده همواره بخشی جدایی‌ناپذیر از زندگی انسان بوده‌اند. از فعالیت‌های ابتدایی برای بقا تا رقابت‌های جهانی، ورزش و بازی نقش مهمی در تربیت، سلامت، فرهنگ و تعاملات اجتماعی ایفا کرده‌اند. شناخت این تاریخچه، زمینه‌ساز برنامه‌ریزی بهتر در حوزه تربیت‌بدنی، آموزش و توسعه فرهنگی است. ورزش‌های بومی-محلی نه تنها ابزاری برای سرگرمی و نشاط هستند، بلکه بستری برای آموزش، انتقال فرهنگ، تقویت ارتباط انسان با محیط و تبیین مفاهیم جغرافیایی محسوب می‌شوند. توجه به این ظرفیت‌ها می‌تواند نقش مهمی در تربیت شهروندانی آگاه، مسئول و متعهد به حفظ میراث فرهنگی و محیط‌زیست ایفا کند. در قرن بیست‌ویکم، با توجه به تغییرات گسترده در سبک زندگی، افزایش جمعیت، ماشینی شدن فعالیت‌ها و گسترش اوقات فراغت، نیاز به بازآفرینی و طراحی بازی‌های بومی-محلی متناسب با شرایط جدید بیش از پیش احساس می‌شود. این بازی‌ها می‌توانند به عنوان ابزار مؤثر آموزشی، فرهنگی و اجتماعی در خدمت توسعه پایدار قرار گیرند. تفریح و بازی از نیازهای بنیادین زندگی انسان در عصر حاضر به‌شمار می‌روند که باید در مسیر هدفمند شدن و ارتقای کیفیت زندگی فردی و اجتماعی مورد توجه قرار گیرند. ورزش‌ها و بازی‌های بومی-محلی، به عنوان بخشی از میراث فرهنگی و اجتماعی ایران، نه تنها بازتابی از سبک زندگی و شرایط محیطی هر منطقه هستند، بلکه نقش مهمی در شناخت جغرافیای انسانی و طبیعی ایفا می‌کنند. این بازی‌ها، برخاسته از تعامل مستقیم انسان با محیط پیرامون خود هستند و در بستر جغرافیای خاص هر منطقه شکل گرفته‌اند. مطالعه تاریخ ورزش و بازی در ایران، امکان شناخت دقیق‌تری از ریشه‌های سنتی این فعالیت‌ها و نحوه تطبیق آن‌ها با شرایط امروزی را فراهم می‌سازد. این شناخت می‌تواند زمینه‌ساز احیای فرهنگ اصیل ایرانی و انتقال آن به نسل‌های آینده و حتی جوامع جهانی باشد. در این مسیر، بهره‌گیری از دانش متخصصان علوم انسانی و آشنا به مسائل روز دنیا، راه دستیابی به اهداف آموزشی، تربیتی و فرهنگی را هموارتر می‌سازد و در عین حال سلامت جسم و روان افراد را نیز تضمین می‌کند. از سوی دیگر، ورزش‌های بومی-محلی با توجه به ویژگی‌های جغرافیایی هر منطقه، می‌توانند به عنوان ابزار مؤثری در آموزش غیررسمی مفاهیم جغرافیایی مورد استفاده قرار گیرند. این بازی‌ها با در نظر گرفتن شرایط اقلیمی، توپوگرافی، منابع طبیعی و فرهنگ منطقه‌ای، نه تنها به شناخت بهتر محیط کمک می‌کنند، بلکه موجب تقویت هویت محلی، افزایش مشارکت اجتماعی، توسعه پایدار فرهنگی و ارتقای حس تعلق به مکان می‌شوند. در قرن بیست‌ویکم، با توجه به تغییرات گسترده در سبک زندگی، افزایش جمعیت، ماشینی شدن فعالیت‌ها و گسترش اوقات فراغت، نیاز به بازآفرینی و طراحی بازی‌های بومی-محلی متناسب با شرایط جدید بیش از پیش احساس می‌شود. بازی‌هایی که در گذشته رایج بوده‌اند، ممکن است دیگر پاسخگوی نیازهای نسل جوان نباشند یا با محیط‌های امروزی سازگار نباشند. از این‌رو، احیای بازی‌های سنتی و طراحی بازی‌های جدید با بهره‌گیری از دانش جغرافیا و مشارکت نیروهای متخصص محلی، ضرورتی انکارناپذیر در مسیر توسعه فرهنگی و اجتماعی جوامع به‌شمار می‌رود. در نهایت، می‌توان گفت که ورزش‌های بومی-محلی نه تنها ابزاری برای سرگرمی و نشاط هستند، بلکه بستری برای آموزش، انتقال فرهنگ، تقویت ارتباط انسان با محیط و تبیین مفاهیم جغرافیایی محسوب می‌شوند. توجه به این ظرفیت‌ها می‌تواند نقش مهمی در تربیت شهروندانی آگاه، مسئول و متعهد به حفظ میراث فرهنگی و محیط‌زیست ایفا کند.

منابع

- (۱) احمدی زاده، زهراسادات (۱۳۸۷) بازی های کهن در ایران، نویسنده: نشریه اطلاع رسانی و کتابداری (کتاب ماه هنر).
- (۲) حمیددلمروودی، حمید (۱۳۹۲) درآمدی بر بازی های سنتی، ۱۲ اسفند ۱۳۹۲ کد: ۶۳۹۸۳۵
- (۳) دانشنامه رشد: نظریه های مختلف در مورد بازی کودکان، پایگاه اینترنتی:
- (۴) رضوانفر، مرتضی (۱۳۸۹) بازی های بومی و محلی ایران، انتشارات تهران آبادیوم
- (۵) سعیدیان، عبدالحسین: (۱۳۷۵) مردمان ایران، چاپ اول، انتشارات علم و زندگی، تهران.
- (۶) شجاعی، محمدصادق (۱۳۹۰) بازی کودک در اسلام، ناشر: موسسه بوستان کتاب
- (۷) غفوری، فرزاد (۱۳۸۳) الگوی توسعه ی گردشگری بر مبنای توسعه ی بازی های بومی و محلی در کشور. نشریه علمی پژوهشی مطالعات مدیریت ورزشی. مرداد و شهریور ۱۳۸۳. صص ۱۵۳-۱۷۴
- (۸) کاشف، میر محمد (۱۳۸۲) مدیریت اوقات فراغت و تفریحات سالم. تهران: مبتکران، پیشروان ۱۳۸۲. ص ۲۲.
- (۹) مهدوی نژاد، رضا و پژمان معتمدی: (۱۳۷۹) تاریخ تربیت بدنی و ورزش،
- (۱۰) نبوی، حسن (۱۳۵۰) تاریخ معاصر ایران از انقلاب مشروطیت تا انقلاب سفید، انتشارات دانشسرای عالی، تهران